

Colecția Viața în Hristos
Pagini de Filocalie

8

Sfântul Macarie Egipteanul

CUVINTE ASCETICE ȘI EPISTOLE
Vol. II

Colecția „Viața în Hristos. Pagini de Filocalie”
este coordonată de Pr. dr. Dragoș Bahrim

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MACARIE EGIPTEANUL, sfânt

Cuvinte ascetice și epistole / Sfântul Macarie Egipteanul ;
trad. din lb. greacă veche de Laura Enache ; ed. îngrij. de pr.
Dragoș Bahrim ; carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului Teofan Mitropolitul Moldovei și
Bucovinei. - Iași : Doxologia, 2017

2 vol.

ISBN 978-606-666-666-4

Vol. 2. - 2017. - Conține bibliografie. - Index. - ISBN 978-606-
666-668-8

I. Enache, Laura (trad.)

II. Pălimaru, Cătălin (pref.)

III. Bahrim, Dragoș (ed.)

28

Colecția Viața în Hristos
Pagini de Filocalie

8

Sfântul Macarie Egipteanul

CUVINTE ASCETICE ȘI EPISTOLE

Vol. II

Traducere din limba greacă veche
de Laura Enache

Ediție îngrijită de Pr. Dragoș Bahrim

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Editura DOXOLOGIA
Iași, 2017

CUPRINS

Lista de abrevieri	9
Sfântul Macarie Egipteanul	
<i>Cuvinte ascetice și epistole</i> (trad. de Laura Enache)	11
Cuvântul 21	
Tainele de care este învrednicit sufletul care se împărtășește prin smerenie cu Hristos	13
Cuvântul 22	
Despre sufletul căzut care vine la pocăință și o alegorie despre Fiul risipitor	19
Cuvântul 23	
Că sufletul, care nu se hrănește cu duhovnicească hrană, cade din viață și Îl întristează pe Hristos	29
Cuvântul 24	
Despre cum trebuie să interpretăm toate Scripturile duhovnicește, spre folosul sufletului nostru, pentru care toate s-au scris și să nu cugetăm nimic trupesc sau iudaic	37
Cuvântul 25	
Sufletul, dacă nu priveghează după botez, cade în mai rele patimi	41
Cuvântul 26	
Comentariu despre Cuvântul nevăzut al lui Dumnezeu	51
Cuvântul 27	
Că toate cele văzute sunt un chip al lumii nevăzute a Dumnezeirii	57
Cuvântul 28	
Care sunt lucrurile „mai mari” pe care Tatăl I le-a dat Fiului să le facă?	65
Cuvântul 29	
Despre rugăciunea curată și neîmprăștiată și de care bunătați este învrednicit sufletul vrednic și de care rele cel care nu este astfel	71
Cuvântul al 30-lea	
Monahul trebuie să săvârșească toate faptele lui în nădejdea bunătaților veșnice	79

Cuvântul 31	
Fiecăruia dintre noi i se va cere la Judecată credința și dragostea după cât am cunoscut.	
Despre smerenie	83
Cuvântul 32	
Care trupuri înviază și că harul și puterea potrivnică sunt îndemnătoare nu constrângătoare	99
Cuvântul 33	
Creștinul trebuie să împlinească în ascuns virtutea cu multă smerenie	111
Cuvântul 34	
Dacă nu i se va îngădui de la Dumnezeu, diavolul nu are putere asupra cuiva.	
Despre schimbarea sufletului prin voia liberă	119
Cuvântul 35	
Sufletul curat Îl poate vedea pe Dumnezeu atât cât îi este cu puțință. Iar sufletul care nu este curat în întuneric umblă	129
Cuvântul 36	
Despre Rai și despre legea Duhului	133
Cuvântul 37	
Pe măsura credinței este și împărțășirea cu harul. Zapisul lui Adam a fost neascultarea	143
Cuvântul 38	
Despre dreptatea lui Dumnezeu. Nu trebuie să vorbim sau să facem ceva fără rugăciune și fără pomenirea lui Dumnezeu	147
Cuvântul 39	
Trebuie și în ascuns să ne mărturisim lui Dumnezeu printr-o conștiință curată și smerenie	153
Cuvântul 40	
Epistolă despre faptul că patimile cele rele nu sunt naturale	157
Cuvântul 41	
Despre desăvârșita nădejde în Dumnezeu.	
Despre scăparea din ispite și despre răbdarea lor	171
Cuvântul 42	
Fără voia noastră, nu poate nimic răutatea vrăjmașului împotriva noastră	175

Cuvântul 43	
Despre înfierea cea prin Botez a desăvârșirii în Hristos și despre dragostea curată	177
Cuvântul 44	
<i>Tâlcuire la Nimeni nu este bun decât Unul Dumnezeu. Ce înseamnă lumina cea adevărată care strălucește în întuneric</i>	181
Cuvântul 45	
Despre treptele desăvârșirii și pentru ce se risipesc trupurile sfinților. Despre înaintarea omului puțin câte puțin	197
Cuvântul 46	
Despre unirea cu firile inteligibile și despre nădejdea în Dumnezeu	193
Cuvântul 47	
Cel care luptă trebuie să fie pururea în frică, din pricina ușurinței cu care se schimbă firea	199
Cuvântul 48	
Adevăratul creștin trebuie să le disprețuiască pe toate, pentru dragostea cea către Dumnezeu și credința în El, pentru a dobândi încă de aici o parte a slavei de dincolo	201
Cuvântul 49	
Râvnitorul trebuie să se pună cu trezvie și discernământ în rânduială și să nu prefere nimic iubirii lui Dumnezeu, și despre pocăință	221
Cuvântul 50	
De care bunătăți este învrednicit sufletul care se împărtășește tainic cu Hristos și ce arme trebuie să aibă	241
Cuvântul 51	
Ce sporire și smerenie dobândesc sufletele sfinților și ce înșelare își agonisesc cele care nu sunt astfel	255
Cuvântul 52	
Iconomia Sfintei Biserici văzute este chip al sufletului nevăzut și sfințit	259
Cuvântul 53	
Cel ce primește focul ceresc în inimă nu este văzut de răutate și despre libertatea sufletului	265
Cuvântul 54	
Pe lângă poruncile trupești, trebuie să le împlinim și pe cele duhovnicești, și că este nevoie de multă trezvie ...	277

Cuvântul 55 Necazurile și ispitele care vin asupra noastră se întâmplă pentru folosul nostru, și că este nevoie de răbdare	293
Cuvântul 56 Nu trebuie să ne silim pe noi numai la rugăciune, ci în toate poruncile, chiar fără de voie	303
Cuvântul 57 Sufletul care iubește cu adevărat pe Dumnezeu nu este vătămat nici de odihnă, nici de necaz, iar pe cel care nu este astfel ambele îl vatămă	309
Cuvântul 58 Despre luminarea cea de la Duhul Sfânt care se petrece în sufletele vrednice	313
Cuvântul 59 Domnul îl ajută în ascuns și îl luminează pe cel care leapădă lumea cu adevărat. Iar unul ca acesta nu petrece în întuneric	319
Cuvântul 60 Despre a nu deznădăjdui și despre faptul că trebuie să preferăm viitoarea Împărăție mai presus de orice	325
Cuvântul 61 Despre iconomia venirii Mântuitorului nostru Iisus Hristos	331
Cuvântul 62 Despre liniște (isihie)	339
Cuvântul 63 Trebuie să ne sârguim să dobândim împărtășirea Duhului Sfânt. Cuvinte despre împărtășirea de nunta nesticăcioasă	343
Cuvântul 64 Despre sufletul care este în desăvârșire. Mustrare celor care cu fățarnicie se încred numai în nevoința trupească	355
Bibliografie	359
Indici scripturistici	373

Listă de abrevieri

- CCSG – *Corpus Christianorum Series Graeca*, Turnhout, 1977-
- CCTB – *Corpus Christianorum. La théologie byzantine*, 2012 -
- EIBMBOR – Editura Institutului Biblic și de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române
- FR – *Filocalia*, 12 vol., trad. pr. D. Stăniloae, Sibiu-București-Roman, 1946-1991
- GCS – *Die Griechischen Christlichen Schriftsteller*
- OCA – *Orientalia Christiana Analecta*, Roma, 37/100, 1935 –
- OCP – *Orientalia Christiana Periodica*, Roma, 1, 1935 -
- PG – *Patrologiae cursus completus. Series graeca*, ed. J.-P. Migne, 1–161, Paris, 1857–1866
- PSB – *Părinți și scriitori bisericești*, București, 1977 -
- PSB serie nouă - *Părinți și scriitori bisericești, Serie nouă*, București, 2007 -
- PTS – *Patristische Texte und Studien*
- SC – *Sources Chrétiennes*, Paris, 1941-
- TU – *Texte und Untersuchungen*

Sfântul Macarie Egipteanul

Cuvinte ascetice și epistole

Cuvintele 21-64

Cuvântul 21

Tainele de care este învrednicit sufletul care se împărtășește prin smerenie cu Hristos

1. Sufletul, care iubește bunătățile cerești și nădărduește să împărațească împreună cu Hristos prin schimbarea de la patimile răutății la virtuțile lui Hristos, trebuie să-și schimbe voia și să dobândească înnoirea cea prin Duhul, cât este în trup.

2. Ca și cum ar fi într-un munte pustiu o mănăstire a creștinilor, unde mai înainte sălășluiau lupi și fiare sălbatice și erau cuibăriți șerpi cumpliți, dar după ce s-a construit și s-a pustiit tot locul, acolo au loc acum neîncetați *psalmi și laude și cântări duhovnicești*¹, ospețe și veselie în Domnul.

3. Tot așa, fiindcă sufletul a fost pustiu de Dumnezeu de la călcarea poruncii de către Adam și fiindcă zace în sălbăția patimilor, fiare rele și lupi cumpliți și șerpi mulți ai duhurilor răutății pasc și și-au făcut sălaș și s-au cuibărit în pământul cel cuvântător al inimii, arătându-și lucrarea prin gândurile rele și cugetele stricate.

4. Dar, când vine Domnul, îmblânzitorul locurilor sălbatice ale sufletului și al fiarelor celor înțelegătoare și pierzătorul șerpilor, și zidește casa sufletului în Duhul, și domesticește tot pământul rațional al inimii lui prin virtuțile Duhului, și Se sălășluiește, și Își face sălaș în el², atunci se vor săvârși acolo rugăciuni și închinăciuni *în Duh și în adevăr*³ lui

¹ Ef. 5, 19; Col. 3, 16.

² Cf. In 14, 23.

³ In 4, 23-24.

Dumnezeu, atunci *psalmi, laude și cântări duhovnicești*⁴ sunt înălțate la ceruri din suflet prin har, atunci au loc banchete și sărbători ale îngerilor și bucurie cerească și negrăită a Celui ce umblă în cort, Hristos, Care prăznuiește în suflet duhovnicește și Care veselește mintea cu bucurie cerească.

5. Să ne folosim și altfel de același cuget. Așa cum aurul, care mai înainte era amestecat cu pământ și călcat în picioare de fiare și șerpi, când este luat și curățit și separat de cei ce știu meșteșugul curățirii aurului, atunci devine cunună și diademă împărătească potrivită pentru capul împăratului.

6. Așa și acest suflet acum amestecat cu pământul păcatului și împletit cu gândurile materialnice deșarte și călcat în picioare de fiarele duhurilor întunericului prin lucrarea patimilor și care este în multa ocară și rușinea gândurilor necurate și amestecat cu întunericul veacului acestuia, precum dincolo aurul cu pământul, când vine Bunul și Adevăratul Artist și Curățitor al sufletelor noastre, ia sufletul și-l curăță de ocară aceea și de cumplitul întuneric care-l acoperă și îl face curat și și-l pregătește Sieși ca o frumoasă coroană de aur și ca o diademă cerească.

7. Și Prorocul zice: *Și va fi coroana slavei în mâna Domnului și cununa frumuseții în mâna Dumnezeului tău*⁵. Iată din ce ocară și necinste la ce slavă și cinste este schimbat omul, prin puterea Duhului Sfânt și prin voia liberă a alegerii celei drepte și prin râvnă și credință.

8. A binevoit Dumnezeu ca prin bunătatea Lui să împărtășească sufletul de împărăția Lui și când, venind, va cerceta sufletul, care se predă pe sine cu toată voirea mulțumirii duhovnicești, îi va da lui lumina dumnezeirii Sale prin împărtășirea Duhului Sfânt. Și atunci se mărește, se întinde și se lărgeste cugetul lui inteligibil până la înălțimile cele cerești și El Însuși coboară de sus la el, luându-l la Sine și ducându-l

⁴ Ef. 5, 19; Col. 3, 16.

⁵ Is. 62, 3.

până la cer, și îl învrednicește acolo să se bucure de taine duhovnicești negrăite.

9. O, bunăvoire negrăită! O, iubire de oameni nepovestită! O, dragoste negândită și milostivire nespusă! Din ce necinste și micime la ce cinste și mărire mută și schimbă sufletele cele ce cred cu adevărat și care se predau pe ele la toată mulțumirea. Căci dulceața și odihna aceea cerească este fără sațiu.

10. Dacă pe pământ cei bogăți cu cât au mai mult și cu cât se îmbogățesc mai mult, cu atât se văd pe ei înșiși săraci, pururea dorind dobândirea și mai multor lucruri și nu se satură niciodată de cele pe care le au, și cu cât se îmbogățesc, cu atât caută să se îmbogățescă și mai mult – și însuși împăratul cel de pe pământ câte comori are și totuși voiește și dorește și mai multe, și câtă lume stăpânește și nu se satură, ci vrea ca numai el să stăpânească asupra tuturor de pe pământ și vrea să-și agonisească toate comorile de aur din tot pământul –

11. dacă deci aceștia sunt astfel, cu cât mai mult sufletul, care a gustat din dulceața lui Dumnezeu, și a primit simțirea bunătații Duhului, și care s-a făcut părtaș bucuriei negrăite, care este Domnul, și care s-a împărțășit de bogăția cerească a luminii dumnezeirii, și care s-a atins de comorile ascunse ale înțelepciunii, și a fost luminat de raza cerească a feței lui Hristos, și a experimentat pacea dumnezeirii, nu se va aprinde de dorirea atâtor negrăite bunătați cerești și nu va ajunge la dorirea lor duhovnicească până la nesațiu și nu va fi cuprins de dorul, niciodată împlinit, al dumnezeieștii iubiri, împărțându-se de atâta bunătate și bucurie și de pacea negrăită a dumnezeirii?

12. Așa cum marea nu se umple cu toate râurile care se varsă în ea, tot așa și sufletul cel învrednicit să intre în pacea dumnezeirii Duhului, cu cât i se dau lui harismele darurilor cerești, nu se satură, și cu cât primește mai mult, cu atât caută mai mult și cu cât se satură, încă mai mult dorește, și

cu cât se umple, încă îi lipsește. Este ca un adânc care nu se umple și nu se satură niciodată de multa dorire a Duhului, de dragoste cerească și de iubirea nesățioasă a lui Hristos.

13. Umblă pe pământ în trup, dar are petrecerea în ceruri⁶, cu Domnul, prin minte. Asemenea bunătăți sunt învredniciți să dobândească și primesc în suflet sporirea unei asemenea înaintări toți aceia care se predau cugetului smerit și nu primesc lăuntric cugetul înălțării și al înfumurării, ci se socotesc pe ei înșiși nevrednici și înaintea lui Dumnezeu, și a oamenilor. Aceștia luptă pururea ca la început și astfel, disprețuindu-se pe sine și smerindu-se, sunt învredniciți să dobândească acele bunătăți duhovnicești.

14. Cum spune Domnul: *Cine se smerește pe sine se va înălța și cel ce se înalță pe sine se va smeri*⁷, fiindcă cei care sunt părtași unui har mic și care se predau înălțării și înfumurării – prin faptul că socotesc că sunt ceva⁸ –, întristând harul Duhului⁹, vor fi lipsiți și de binele pe care-l au, din pricina prostiei prunciei lor.

15. Să-L căutăm pe Domnul cu dragoste și iubire din suflet, pururea așteptându-L pe El și de El ținându-ne și dorind să-L avem numai pe El, Care este făgăduitorul și plinitorul atâtor bunătăți celor ce cred întru El.

16. Cuvântul Duhului grăit de cei duhovnicești este ca un râu mare care, fiind plin de apă, cu cât trece mai mult, cu atât iarăși vine din urmă puhoi de apă. Căci fără lipsă este, născându-se pururea și izvorând din izvorul adâncului celui nemăsurat.

17. În același chip, și cei ce au izvorul viu al Duhului: cu cât descriu [δῆγοῦνται] tainele Duhului, cu atât mai mult

⁶ Cf. II Cor. 10, 3.

⁷ Lc. 14, 11.

⁸ Cf. Gal. 6, 3.

⁹ Cf. Ef. 4, 30.

află, fiindcă dumnezeiescul izvor izvorăște pururea taine și mai noi și cerești ale cuvântului.

18. Să-L rugăm, așadar, și noi pe Domnul să ne împărtășească din izvorul duhovnicesc al apei celei vii¹⁰, fiindcă *cel ce bea și ia din această apă nu va mai înseta în veac*¹¹ după cuvântul Domnului, *ci se va face în el izvor de apă vie care sare la viața cea veșnică*¹² și *râuri de apă vie vor curge din pânțele lui*¹³.

19. Așa trebuie ca cei ce ascultă să ia aminte la cei ce descriu de la Duhul tainele Duhului și care scot din izvorul viu al lui Dumnezeu cuvântul lui Dumnezeu: ascultă cuvântul ca din gura lui Dumnezeu și ca de la Duhul Său Sfânt, Care mișcă organul limbii, fiindcă Duhul vorbește prin el.

20. Dar cum putem noi acum să dobândim aceste bunătăți duhovnicești și cerești, dacă nu vom privi pururea la *începătorul și plinitorul credinței noastre, Iisus*¹⁴ și nu vom lua aminte mereu la smerenia Lui, cum, Dumnezeu fiind, *S-a deșertat pe Sine*¹⁵ într-o fire smerită?

21. Așadar, noi, care suntem smeriți prin fire, cum nu suntem datori să ne smerim și să ne recunoaștem firea noastră, rușinați că Cel slăvit S-a făcut neslăvit pentru noi și, Dumnezeu fiind, a luat asupra Sa firea omenească cea smerită și, sărac și smerit făcându-Se, S-a amestecat cu lumea, disprețuit și ocărât de oameni nevrednici? Iar noi, prin fire fiind fără de cinste și smeriți și plini de păcate, nu suntem oare datori să ne recunoaștem propria fire?

22. Devenind imitatori ai smereniei și petrecerii Lui și – atât cât este cu putință firii noastre – crezând și iubindu-L

¹⁰ Cf. Ier. 2, 13.

¹¹ In 4, 14.

¹² In 4, 14.

¹³ In 7, 38.

¹⁴ Evr. 12, 2

¹⁵ Filip. 2, 7.

pe El întru adevăr, și avându-L pe El înaintea ochilor, și așteptându-L pe El să vină și să Se sălășluiască în noi, le vom dobândi pe acelea pe care a făgăduit să le dea celor ce Îl iubesc pe El, cele pe care *nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit și nici la inima omului nu s-au suit*¹⁶. Dar a venit la noi prin descoperirea [lucrată] prin Duhul Lui și sălaş Și-a făcut la noi¹⁷, ca să învățăm de la El, prin lucrarea Duhului, toată virtutea blândeții și a smereniei, și a credinței, și a dragostei, și toată dreptatea, și plinirea poruncilor, ca să le plinească în noi prin propriul Lui har.

23. El Însuși a zis: *Învățați de la Mine că sunt blând și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre*¹⁸. Și astfel, fără de prihană și fără de pată¹⁹, desăvârșiți fiind prin puterea Lui, să ne facem vrednici să dobândim Împărăția veșnică în Hristos Iisus, Căruia fie slava în vecii vecilor.

¹⁶ I Cor. 2, 9-10.

¹⁷ Cf. In 14, 23.

¹⁸ Mt. 11, 29.

¹⁹ Cf. II Pt. 3, 14; cf. I Pt. 1, 19.

Cuvântul 22

Despre sufletul căzut care vine la pocăință și o alegorie despre Fiul risipitor

I.

1. Domnul nostru Iisus Hristos, învățându-i rugăciunea pe ucenicii Lui, care Îl rugau pe El să-i învețe să se roage, așa le-a spus lor să spună: *Tatăl nostru, care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău. Vie Împărăția Ta. Facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ. Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi. Și ne iartă nouă greșelile noastre*¹. Cu această rugăciune i-a învățat să se roage pe cei ce încă cereau iertarea păcatelor.

2. Așa cum robul unui stăpân bun, păcătuiind multe și fugind, dar după multă vreme întorcându-se, trimite mai înainte mijlocitori, ca să-l împace pe el cu bunul stăpân și stă în afara porților, nefiind încă învrednicit să vadă fața lui. Când timp stăpânul este mânios pe el, toți ai lui îi sunt dușmani – fii, prieteni apropiați, rude –, dar stând în afara porților și nevenind încă în fața propriului stăpân, totuși este deja în cugetul lui. Iar când îl primește stăpânul înaintea lui, se împacă cu el și atunci toți, rude, fii, robi, prieteni își recapătă dragostea și pacea față de el.

3. Ca această slugă este și omul care a păcătuit și a călcat porunca adevăratului Stăpân ceresc și care a devenit fugar de la bunătatea Lui, pentru faptul că a primit în suflet

¹Mt. 6, 9-11.

*patimi de necinste*² și pentru că petrece în răutatea duhului celui viclean. Apoi, întorcându-se la Stăpânul lui și rugându-L să primească iertare de păcate și iarăși să dobândească împărăția păcii și să stăpânească, rămâne în afara porților, dorind să fie învrednicit să vadă fața bună și pașnică a Bunului Stăpân și până ce Împăratul ceresc nu Se împacă cu el și până ce nu îl învrednicește să vină înaintea Lui, iată, toți îngerii și sfinții și toate puterile cerului nu sunt împăcate cu el. Dar chiar fiind în afara ușilor, stăruind în cererea către Domnul, deja este în mintea Bunului Părinte și Stăpân ceresc.

4. Iar după ce Se împacă cu el în chip văzut și îl conduce înlăuntrul porților Vieții Lui și îl învrednicește să i se arate în suflet în descoperire și încredințare și după ce acest suflet este învrednicit, de îndată ce vede fața cerească și stăpânească a Luminii, să se închine și să se împace cu El, atunci bucurie și veselie se face în cer dinaintea sfinților îngeri³, căci, împăcându-se cu propriul Stăpân și cu toți cei ai Lui, se liniștește.

5. Vezi că și Domnul, ca să arate căderea sufletului, a istorisit o parabolă⁴ despre fiul cel mai tânăr care și-a luat partea lui de avere și a plecat într-o patrie străină la niște stăpâni răi și vicleni și acolo, cheltuindu-și averile lui cu desfrânatelile și trăind în risipă, a ajuns să pască porcii.

6. Numindu-Se pe Sine pâine a vieții⁵, a spus că cei ce mănâncă trupul Lui și beau sângele Lui trăiesc în veci, zicând: *Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru El*⁶. Și iarăși: *Cel ce mănâncă pâinea aceasta va trăi în veci*⁷. Și *Cel ce Mă mănâncă pe Mine va trăi prin*

² Cf. Rom. 1, 26.

³ Cf. Lc. 15, 10.

⁴ Cf. Lc. 15, 11 ș.u.

⁵ Cf. In 6, 35, 48.

⁶ In 6, 56.

⁷ In 6, 58.

*Mine*⁸ și Duhul dumnezeirii Lui Îl va da spre hrană și viață sufletelor vrednice.

7. Cei ce se împărtășesc în adevăr de euharistia pâinii [εὐχαριστίας του ἄρτου] sunt învredniciți să devină părtași ai Duhului Sfânt și astfel sufletele sfinte vor putea să trăiască în veci.

8. Așa cum cel ce bea vin îl are pe el amestecat în toate mădularele lui și vinul intră în el și el în vin, tot astfel se întâmplă și cu cel ce bea sângele lui Hristos. Căci Duhul dumnezeirii, Care adapă sufletul Se amestecă în sufletul desăvârșit și sufletul în El și astfel, sfințit fiind, se face vrednic de Domnul, *căci toți de la un Duh ne-am adăpat*⁹.

9. Cel care trăiește ca un risipitor, mănâncă și bea patimile duhurilor necurate, și trăiește în ele, și este stăpânit de plăcerile trupești ale veacului acestuia.

10. Așa cum prin lucrarea patimilor duhul lumesc al înșelării întunericului păcatului lucrează în omul plin de cuget trupesc, din care se hrănește și în care trăiește¹⁰, tot așa Duhul luminii dumnezeirii, prin lucrare și prin putere, locuiește în omul învrednicit să fie sfințit. Din acest Duh se hrănește și în acest Duh trăiește sufletul, potrivit cu cel ce a zis: *De vreme ce voi căutați dovadă că Hristos vorbește întru mine*¹¹, și iarăși: *Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine*¹², și iarăși: *Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și îmbrăcat*¹³. Și: *Îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos*¹⁴. Și Domnul: *Vom veni Eu și Tatăl Meu și ne vom face sălaș la el*¹⁵. Toate acestea se fac în

⁸ In 6, 57.

⁹ I Cor. 12, 13.

¹⁰ Cf. Rom. 8, 6-7.

¹¹ II Cor. 13, 3.

¹² Gal. 2, 20.

¹³ Gal. 3, 27.

¹⁴ Rom. 13, 14.

¹⁵ In 14, 23.

putere¹⁶ și deplină încredințare celor învredniciți¹⁷, iar nu în mod neclar și nelucrător.

11. Căci legea, mai înainte de Cuvântul cel ipostatic, îi întorcea pe oameni punând asupra lor jug greu, neputând să-i ajute pe ei, pentru faptul că nu le dădea puterea Duhului, dar de la venirea Domnului, ușa harului a fost deschisă celor ce credeau în adevăr.

12. Acest Cuvânt dă puterea lui Dumnezeu și energia Duhului și ridică prin puterea Lui sufletul bolnav care zace în patimi și îl face sănătos și viguros. Așadar, foamea s-a făcut spre folos aceluia care păștea porcii și care trăise în risipă, ca să-și amintească și să se întoarcă la tatăl său. Tot astfel, dacă nu ar fi fost foamete în pământul Canaanului¹⁸, nu s-ar mai fi dus frații la Iosif și cuvintele vedeniilor lui nu s-ar mai fi împlinit – fiindcă acestea constituie o taină și un chip.

13. Așa cum frații lui Iosif l-au lipsit pe propriul lor frate de moștenirea tatălui, apoi, făcându-se foamete și venind la el, și arătându-se feței lui, s-au rușinat – în același chip și sufletul, lipsit acum de moștenirea lui Iosif cel frumos, adică a Împăratului ceresc, Hristos – moștenirea aceasta fiind sufletul –, și nedându-se pe sine din propria voie unei slujiri duhovnicești a Lui, ca să Se sălășluiască în el și să-l moștenească și să împărățească în el, mai apoi, la Înviere și la arătarea slăvitei Lui veniri, când va veni marea foamete a Judecății, sufletul se va rușina înaintea Lui.

14. Dar aceasta se înțelege și cu privire la iudeii care L-au răstignit pe Domnul și care mai pe urmă se vor rușina la venirea slavei Lui. Dar trebuie înțeles și în alt chip. Căci cuvântul se referă la persoane diferite. Orice suflet, care mai înainte nu a crezut în Cuvânt și care s-a lipsit de moștenirea Domnului, venindu-și apoi în fire și rugându-se, după ce Domnul

¹⁶ ἐν δυνάμει, „în putere”, aici, cu sensul de „în realitate”.

¹⁷ Cf. I Tes. 1, 5.

¹⁸ Cf. Fc. 42, 5.

i S-a arătat lui prin harul Lui, se rușinează gândindu-se împotriva Căruia bine a uneltit mai înainte și cât de nesupus era el Cuvântului adevărului.

15. Dar îl primește tatăl pe fiul, bucurându-se. Fiindcă zice: *Acest fiu al meu mort a fost și a înviat, pierdut a fost și s-a aflat*¹⁹. Și îi dă lui veșmântul cel dintâi și inel și jertfește pentru el vițelul cel îngrășat²⁰. Primește și Tatăl ceresc, bucurându-Se, sufletul care se întoarce și se pocăiește și care se apropie în adevăr de El, și îi dă lui veșmântul luminii lui Hristos și inelul cu pecetea Duhului celui ceresc și bun.

16. Pentru acest suflet s-a jertfit și bunul vițel îngrășat, Domnul Însuși, Cel ce a pățimit în trup. Căci zice: *Mort a fost și a înviat, pierdut a fost și s-a aflat*²¹. Mort și pierdut era pentru Tatăl. Acolo trăia în desfrânare și păștea porcii. Și sufletul, cât timp trăiește în desfrânare, amestecat cu duhurile răutății, și curvind cu ele prin lucrarea patimilor, și petrecând cu păcatul, este mort și pierdut pentru bunul și cerescul Părinte. Dar când își amintește, și se întoarce la El, și se pocăiește, atunci *bucurie se face în ceruri înaintea îngerilor lui Dumnezeu*²² și primește veșmântul slavei luminii lui Hristos pecetluit de Duhul Sfânt, și astfel trăiește iar viață duhovnicească Tatălui ceresc.

17. Dar așa cum acolo nu a fost voia tatălui ca fiul lui să se piardă și când el a vrut să plece de la el și a zis: *Dă-mi mie partea ce mi se cuvine din avere*²³, tatăl nu l-a împiedicat, așa și Dumnezeu, nu a voit ca Adam să se piardă, ci fiindcă el a vrut să calce porunca și să-și ia partea lui de moștenire (adică mintea lui și voia proprie), nu l-a împiedicat pentru faptul

¹⁹ Lc. 15, 24.

²⁰ Cf. Lc. 15, 22-23.

²¹ Lc. 15, 24.

²² Lc. 15, 10.

²³ Lc. 15, 12.

că avea voie, putere și socotință proprie. Căci Dumnezeu l-a făcut pe el liber de la început să facă tot ceea ce voiește.

18. Frica, așadar, și dragostea și rușinea l-au întors pe robul de care am vorbit mai înainte la stăpânul lui și pe fiul la tatăl. Așa și sufletul, dacă se va întoarce cu frică, cu dragoste și rușine la Stăpânul cel bun și Tatăl, Domnul, Tatăl îl primește și îl acceptă, nemaisocotindu-i relele dintâi ale păcatului.

II.

1. Toată venirea cea bună a Domnului s-a făcut pentru acest suflet, ca să împărtășească întregii omenirii darul Duhului Sfânt și să dezrădăcineze lucrarea patimilor păcatului și obișnuința care are loc în suflet din pricina multei preconcepere în minte [πρόληψιν]²⁴ a răutăților, așa cum se dezrădăcinează din pământ neghinele, sau spinii, sau mărăcinii²⁵

2. și ca să dea propriul Lui Duh sufletului, pentru ca astfel trăind viața Duhului și îmbrăcându-se cu putere de sus, să poată face după adevăr toată voia lui Dumnezeu. Așa cum, fără răutatea și viclenia patimilor, sufletul nu știe să facă răul, tot așa fără Duhul cel bun și ceresc, sufletul nu știe să facă toată voia lui Dumnezeu, ci este în afara lui Dumnezeu.

3. Zice Apostolul: *Nimeni nu știe cele ale lui Dumnezeu, decât numai Duhul lui Dumnezeu*²⁶. Și adaugă: *Dar noi avem mintea lui Hristos*²⁷. Și nouă ne-a descoperit Dumnezeu prin Duhul

²⁴ Acest termen a fost adeseori tradus de părintele Stăniloae prin judecată. Are și acest sens. Dar aici, când se referă la felul în care lucrează păcatul în noi are sensul conștientării păcatului în minte sub forma unui gând rău. Este primul stadiu al păcatului, prima lui zămislire în minte; de aceea am preferat acest termen mult mai sugestiv.

²⁵ Cf. Fc. 3, 18; Os. 10, 8; Evr. 6, 8.

²⁶ I Cor. 2, 11.

²⁷ I Cor. 2, 16.

*Lui*²⁸. Căci multe minuni și semne străine au văzut apostolii făcute de Domnul. Și fiindcă la răstignirea Domnului încă nu primiseră acea *putere cerească de sus*²⁹, se îndoiau în sufletul lor, se cutremurau, se sminteau, fugeau care încotro. Numai Domnul a tămăduit sufletul, dându-i Duhul Său. Iar cel care nu așteaptă și nu primește *puterea aceea de sus* nu poate să se tămăduiască desăvârșit de necinstea patimilor³⁰. Tot astfel nu este cu putință să se facă nimicire patimilor.

4. Dacă vrei să înțelegi exact firea neputinței omenești și ușurința cu care se întoarce spre mai rău și cum, fără venirea Domnului, omenitatea nu putea să se tămăduiască, gândește-te câte minuni și mari răzbunări și înfricoșări au fost făcute de Dumnezeu de la început pentru lucrarea faptelor rele.

5. Aci potopul în vremea lui Noe, aci împărțirea limbilor, distrugerii de cetăți, arderea Sodomei și Gomorei³¹, înfricoșări, cutremure mari la vreme, asemenea foamete, ciume³², toate acestea erau aduse de Dumnezeu asupra neamului oamenilor, spre răzbunarea răutăților. Acestea vin și acum asupra celorlalți, ca, înspăimântându-se, să înceteze din rele. Apoi în continuare au fost legea, prorocii, preoții, jertfele, darurile, prinoasele, zeciuiele și alte zeci de mii de îndreptări ale legii – asemenea minuni străine și mari a făcut Dumnezeu în Israel, dându-le lor faceri de bine prin vedenii vădite.

6. Când egiptenii erau bătuți cu biciul celor zece plăgi³³, ei petreceau în odihnă și erau luminați de stâlpul de foc și umbriți de stâlpul de nor³⁴, și au văzut cu ochii lor cum

²⁸ I Cor. 2, 10.

²⁹ Cf. Lc. 24, 49.

³⁰ Cf. Rom. 1, 26.

³¹ Cf. II Pt. 2, 5-6.

³² Cf. Lc. 21, 11.

³³ Cf. Ieș. 7-12.

³⁴ Cf. Ieș. 13, 21 ș.u.

marea, împotriva propriei firi, s-a despicat și au trecut prin mijlocul ei și au privit pe vrămașii lor scufundați în ea³⁵. Au fost învredniciți să mănânce mană din cer³⁶, au auzit și au văzut cuvintele lui Dumnezeu în Muntele Sinai³⁷ și zeci de mii de alte asemenea minuni, care sunt greu de enumerat chiar și pe scurt.

7. Dumnezeu le-a dat lor toate aceste binefaceri, și sufletul nu s-a vindecat din boala patimilor incurabile, nici nu a putut să se întoarcă din toată inima la Domnul pentru că avea vâlul întunericului (adică *patimile de necinste*³⁸), până ce a venit Domnul. Dumnezeu fiind și pretutindena fiind și rămânând ceea ce era, Hristos a luat trup, S-a născut și a crescut și a petrecut în lume cu toată petrecerea sfințeniei, spre pildă celor ce aveau să creadă³⁹. Apoi S-a smerit și a fost pălmuit și necinstit și ocărât, iar la urmă răstignit și omorât și a coborât până la iad. Și S-a sculat a treia zi și S-a înălțat *prin slava Tatălui*⁴⁰ și a șezut *de-a dreapta mării*⁴¹ și atunci a trimis omenității *puterea de sus*⁴² care a ucis și a nimicit patimile nevindecate ale sufletului.

8. Dar mai întâi a trimis arvuna Duhului Mângâietor⁴³ propriilor Lui ucenici, iar prin ei, puterea aceea îi umbrește pe toți cei ce cred în Domnul. Sălășluindu-Se Acesta în sufletul lor, îl tămăduiește de patimile păcatului și îl ridică din moartea întunericului. Până atunci sufletul era rănit și

³⁵ Cf. Ieș. 14, 16.

³⁶ Cf. Ieș. 16, 14 ș.u.

³⁷ Cf. Ieș. 19, 16 ș.u.

³⁸ Cf. Rom. 1, 26.

³⁹ Cf. II Pt. 2, 6.

⁴⁰ Cf. Rom. 6, 4.

⁴¹ Cf. Evr. 1, 3.

⁴² Lc. 24, 49.

⁴³ Cf. Rom. 8, 23.

întemnițat, aruncat fiind în întuneric cu zăvoare de fier și porți de aramă⁴⁴, și închis în păcatele patimilor, iar Dumnezeu nu umbla pe cărările gândurilor lui.

9. Dar sufletul în care nu a venit Domnul și nu s-a sălășluit puterea Duhului Lui, și nu a fost dezlegat de legăturile păcatului, și nu a fost scos din temnița întunericului răutății, și în care nu s-a sălășluit în chip lucrător în toată puterea și încredințarea, este încă în întuneric⁴⁵, legat și ținut de patimile întunericului și sub lucrarea gândurilor rele. Căci Domnul Se face asemenea⁴⁶ cu cei pe care, prin credința și dragostea lor sinceră, i-a îmbrăcat cu puterea Duhului Lui și cu cei asupra cărora Și-a vărsat darul cerescului har, iar harul Duhului s-a sălășluit în adâncimile minții lor. Domnul li Se face acestora suflet, sfințiți fiind de Duhul.

10. Atât de mare este bunătatea negrăitei bune-voiri a lui Hristos către omenitatea smerită de răutate, încât zice Apostolul: *Cel ce se lipește de Domnul este un Duh cu El*⁴⁷ și Domnul: *Ce este născut din Duh, duh este*⁴⁸. Și iarăși în altă parte: *Părinte, cum Eu și Tu una suntem, așa și aceștia în Noi să fie una*⁴⁹. Sufletul, care era în răutatea patimilor, una fiind cu ea, deși avea voie proprie, nu putea să facă ceea ce voia, precum spune Apostolul: *Răul pe care nu îl voiesc pe acela îl săvârșesc*⁵⁰, pentru că este vândut și rob este păcatului și poartă jugul greu al păcatului patimilor.

11. Dacă, așadar, puterea răutății este astfel, cu cât mai mult puterea dumnezeirii, care sălășluiește în sufletul sfințit,

⁴⁴ Cf. Ps. 106, 16, Is. 45, 2.

⁴⁵ Cf. I Tes. 5, 4

⁴⁶ Cf. Ps. 17, 28, *Cu cel cuvios, cuvios vei fi...*

⁴⁷ I Cor. 6, 17.

⁴⁸ In 3, 6.

⁴⁹ In 17, 21-22.

⁵⁰ Rom. 7, 20.

care, fiind în suflet prin vrednicia Domnului, se unește cu sufletul ce-și predă cu bucurie și cu toată râvna voia lui puterii Duhului dumnezeiesc? Atunci acesta devine al Domnului prin faptul că este împărățit de voie și cu râvnă de puterea dumnezeiască a Duhului și prin faptul că nu mai umblă deloc în voile lui.

12. Așa cum vântul și soarele se amestecă unul în altul, așa se amestecă și sufletul vrednic cu Duhul Domnului, care devine cu totul în Duhul, pentru că sufletul este conform cu toate virtuțile prin harul Domnului. Căci *cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos* (adică sufletul unit cu Duhul Sfânt)?

13. Să-L rugăm, așadar, pe Domnul să dobândim și noi acest dar nepovestit. Și, în toată *încredințarea nădejdi*⁵¹ și credinței, să primim în noi înșine și să așteptăm *puterea de sus*⁵² care curăță toate întăriturile patimilor răutății⁵³ din noi, pentru ca, atât cât suntem în trup, sfințiți fiind de Duhul, curățiți de patimile păcatului⁵⁴ și *fără pată și fără prihană*⁵⁵, curățiți fiind prin harul Lui, să devenim vrednici de *moștenirea cea veșnică*⁵⁶ în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava și puterea în vecii vecilor. Amin.

⁵¹ Cf. Evr. 6, 11; 10, 22.

⁵² Cf. Lc. 24, 49.

⁵³ Cf. II Cor. 10, 4.

⁵⁴ Cf. Rom. 7, 5.

⁵⁵ Cf. II Pt. 3, 14; Cf. I Pt. 1, 19.

⁵⁶ Cf. Evr. 9, 15.

Cuvântul 23

Că sufletul, care nu se hrănește cu duhovnicească hrană, cade din viață și Îl întristează pe Hristos

I.

1. Dumnezeu, prin propria Lui înțelepciune, a pregătit trupului acestuia întăriri (adică mâncăruri) din pământ și toată pronia făpturii o face pentru acest trup, astfel încât nimic să nu-i lipsească. Iar dacă este în stare rea sau în boală, atunci multă este întristarea rudelor, fiindcă, de nu se va hrăni prin întăririle pe care Dumnezeu le-a pregătit, se primejduiește să moară.

2. Părinții care nasc copii se străduiesc ca odraslele lor să se bucure de roadele casei lor și de trudele lor. Iar dacă se întâmplă ca, dintr-o vătămare sau din lene sau din vreo stare rea a trupului, să nu poată primi hrană, părinții au multă su-părare – căci aceasta este voia lor: să se bucure fiii de roadele ostanelilor lor.

3. În același chip și Domnul, venind din cer, pentru aceea a luat trupul omenității, și întreaga Lui venire și strădanie spre aceasta s-a făcut, ca să dea sufletului întăriri și hrană cerească din propriul Său Duh – căci toate cele văzute sunt umbre ale celor nevăzute.

4. Așa cum trupul se hrănește trupește cu hrană din pământ și trăiește, tot așa sufletul credincios și vrednic se hrănește duhovnicește cu hrană cerească din Duhul cel dumnezeiesc și trăiește viața duhovnicească. Iar dacă nu poate

sufletul acela, din pricina pornirii spre patimi și din pricina aplecării spre mai rău, sau din pricina slăbiciunii minții, sau din vreun rău obicei, sau din necredință, să primească hrană duhovnicească, multă întristare are Hristos, mult pătimind pentru el, ca să-i dea lui hrana cerească a Duhului.

5. Așa cum trupul, care nu se împărtășește de hrana cea din pământ, moare și piere, tot așa și sufletul, care nu mănâncă pâinea cerească, este mort și se pierde de la Duhul cel dumnezeiesc al vieții.

6. Desigur, tot El este Cel ce poartă grijă și de trup, prin iconomia făpturii văzute. Căci atunci când a lipsit pâinea în pustie, fiindcă era multă mulțime de oameni, prin bunătatea Lui, Domnul, din cinci pâini, a înmulțit¹ într-atât, încât i-a săturat pe toți. Și îndeobște Se îngrijește să-i prisosească mult hrana trupului și îl odihnește pe el, astfel încât sufletul să dea la rândul lui Domnului roade vrednice.

7. Așa cum în cazul măslinilor, sau al viilor, sau al celorlalți pomi fructiferi, mai înainte de a se aduce spre mâncare roadele, se ostenesc cultivatorii cu toată dragostea și toată grija, cât timp pomii sunt încă neroditori și de curând sădiți, dar după ce rabdă îndelung la lucrarea acestora și după ce îi îngrijesc cu toată grija, la vremea potrivită, vine oamenilor spre mâncare rodul cel dinlăuntru pomilor.

8. În același chip și Domnul Se îngrijește cu toată grija de trup și cu toată pronia prin făptura văzută spre odihna acestuia, pentru ca sufletul, fiind ascuns pe dinlăuntru² și liber, să dea înapoi lui Dumnezeu roade vrednice ale dreptății³ din

¹ Cf. Mt. 14, 19.

² Întâlnim aici o paralelă foarte dragă Sfântului Macarie. Așa cum pomul are ascuns înlăuntru său rodul care nu este vădit până la vremea rodirii, așa și trupul omului are ascuns în sine sufletul care la Înviere își va arăta rodul deplin. Atunci roadele sufletului vor fi vădite în haina de lumină a faptelor bune. Această paralelă este recurentă în operă, în variante mai clare și mai explicite.

³ Cf. Filip. 1, 11; Iac. 3, 18.